

บทคัดย่อ

กรณีศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรงานแกะสลักไม้และงานไม้สำหรับนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโรงเรียนต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร. สาลี ทองธิว

ผู้ช่วยวิจัย นาย มานพ จินะนา

นางสาว พยุ่ง ไชยวงศ์

ระยะเวลาในการวิจัย

สิงหาคม ๒๕๕๑ - มกราคม ๒๕๕๒

ประเภทของการวิจัย

สังคมศาสตร์

ความเป็นมา

การสร้างหลักสูตรงานอาชีพในกลุ่มแรงงานและพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ฉบับปรับปรุง ๒๕๓๓ นั้นโดยส่วนใหญ่เป็นการสร้างหรือการกำหนดแนวทางในการสร้างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลาง จุดประสงค์ของการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการทำงานอาชีพนั้นๆและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน อย่างไรก็ตามจากการติดตามผลที่เกิดขึ้นปรากฏว่าไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะเมื่อนักเรียนเรียนงานอาชีพนั้นไปแล้วไม่สามารถทำงานนั้นได้ตามความต้องการหรือได้มาตรฐานของผู้ที่อยู่ในอาชีพนั้น นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนและการฝึกกระบวนการทำงานมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น แม้จะมีการสนับสนุนให้ครูในท้องถิ่นจัดทำหลักสูตรงานอาชีพท้องถิ่นขึ้นใช้แล้วก็ตาม แต่ปรากฏว่าหลักสูตรที่ได้เป็นหลักสูตรที่สร้างจากความต้องการที่มองเห็นมากกว่าการสร้างหลักสูตรจากข้อมูลวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวบ้าน ดังนั้นครูในท้องถิ่นและผู้สร้างหลักสูตรท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นตลอดจนความต้องการที่แท้จริงของคนในท้องถิ่นเพื่อสร้างหลักสูตรงานอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านทั้งยังพยายามหาทางศึกษาค้นหาคคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แฝงเร้นอยู่ในตัวงานอาชีพนั้นๆออกมาด้วยจึงจะทำให้ได้หลักสูตรงานอาชีพที่เป็นพลวัตรและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้น และในการที่ครูและผู้

สร้างหลักสูตรจะสามารถเข้าถึงชาวบ้านเพื่อค้นหาข้อมูลที่สำคัญในการสร้างหลักสูตรดังกล่าวได้นั้นจะต้องศึกษาเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ได้ข้อมูลรายละเอียดจากชาวบ้านอย่างเพียงพอต่อการสร้างหลักสูตรด้วย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะทางภูมิประเทศของหมู่บ้านถวายเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน สังคมมิติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนในหมู่บ้านถวาย

๒. เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงแรงงานระหว่างคนในหมู่บ้านถวายกับคนในหมู่บ้านใกล้เคียง เส้นทางการค้าขายติดต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้าน เงื่อนไขที่จำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้านเพื่อศึกษาวิถีชีวิตการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ของคนในหมู่บ้าน

๓. เพื่อศึกษาขั้นตอนการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ตลอดจนอาชีพที่สัมพันธ์เกี่ยวข้อง ศึกษาลักษณะคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้และอาชีพอื่นๆที่เกี่ยวข้อง กระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้งานในอาชีพเปรียบเทียบกับกระบวนการเรียนการสอนงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ในโรงเรียน

พื้นที่โครงการ หมู่บ้านถวาย อำเภอขุนคอง จังหวัดเชียงใหม่
ประกอบด้วยชาวบ้าน ๑๔๐ หลังคาเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม (Field Method) ซึ่งประกอบด้วยการใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมระหว่างการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้และงานอาชีพที่เกี่ยวข้อง และการเข้าไปสังเกตวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านถวายด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) ตลอดระยะเวลาของการวิจัย ตลอดจนการใช้ภาพนิ่ง การทำสังคมมิติและการทำแผนที่ภาคพื้นดินประกอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลมีสองแบบคือสำหรับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจการประกอบอาชีพของชาวบ้านจากแบบสำรวจสัมมะ โนประชากรใช้ความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง ส่วนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและจากแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม ได้นำมาวิเคราะห์ให้รหัสเป็นหกกลุ่มได้แก่กลุ่มประวัติความเป็นมา กลุ่มความสัมพันธ์ในวิถีชีวิต กลุ่มความสัมพันธ์เชิงแรงงาน กลุ่มขั้นตอนการทำงาน กลุ่มคุณค่าทางวัฒนธรรมของงาน และกลุ่มกระบวนการเรียนรู้งานอาชีพ แล้วนำเสนอเป็นแผนภูมิสังคมมิติ และวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ภายใต้กรอบทฤษฎีการสื่อสาร

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับสังคม ทฤษฎีการเผยแพร่วัฒนธรรมทางการศึกษาแล้วนำมาเสนอเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยพบว่า เจื่อนใจที่ทำให้ครูท้องถิ่นและผู้วิจัยสามารถเข้าไปศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ตลอดจนวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในงานอาชีพเหล่านี้คือ ๑. ความร่วมมือกันระหว่างครูในฐานะตัวกลางการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน กับผู้วิจัยในฐานะตัวกลางการเปลี่ยนแปลงภายนอกชุมชน, ๒. การที่ครูใช้การสื่อสารในลักษณะแนวราบ (Homophyle) กับชาวบ้าน, ๓. การใช้การประชุมกลุ่มผู้บริหารหมู่บ้านเพื่อระบุดูประสงคของการดำเนินงานวิจัยอย่างชัดเจนให้ผู้บริหารรับรู้และในขณะเดียวกันพยายามค้นหาความต้องการที่แท้จริงเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นจากที่ประชุม, ๔. การพยายามระบุดูผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดในชุมชนที่สามารถช่วยสนับสนุนให้งานวิจัยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านได้

การวิจัยพบว่า อาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้แบ่งได้เป็นสามอาชีพย่อยๆคืออาชีพงานไม้แกะสลักพวกหุ่นไม้ งานอาชีพตกแต่งงานไม้แกะสลัก และงานอาชีพพระพุทธรูปแกะสลักและงานไม้ซึ่งอาชีพทั้งสามมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างแยกจากกันไม่ได้ นอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านถวายเป็นวัฒนธรรมการรู้จักปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินอาชีพได้ตามสภาพแวดล้อมและความจำเป็น และมีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายตามเศรษฐกิจแบบพอเพียง

การวิจัยพบด้วยว่า ลักษณะการถ่ายทอดความรู้และทักษะงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่โรงเรียนใช้มีลักษณะแตกต่างไปจากที่คนในอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ใช้กันอยู่หลายประการไม่ว่าจะเป็นขั้นการดำเนินการสอน การวัดและประเมินผล เป้าหมายของการฝึกงาน ตลอดจนแรงจูงใจของการทำงาน และเกณฑ์ในการคัดเลือกคนเข้ามาฝึกงาน

ดังนั้นเสนอแนะว่าครูในท้องถิ่นที่รับผิดชอบต่อการสอนงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้จะต้องหันมาวิเคราะห์ และปรับปรุงสร้างหลักสูตรงานไม้แกะสลักและงานไม้โดยพยายามให้มีการนำเอาวัฒนธรรมแฝงตามรายละเอียดที่ค้นพบในการวิจัยนี้สอดแทรกลงไปหลักสูตรที่จะสร้างขึ้นใหม่ แต่ที่สำคัญที่สุดคือจะต้องเป็นหลักสูตรงานอาชีพท้องถิ่นที่ชาวบ้านถวายเป็นต้องการและมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือกับทางผู้สร้างหลักสูตรให้ได้หลักสูตรที่เป็นของชาวบ้านถวายเป็นแท้จริง

Research Title : A Community Study on Wood-Carving Handicraft At Bann
ThaWai, Chiang-Mai Province

Project Director : Associate Professor Dr. Sumlee Thongthew

Research Assist. : Manop Jinana

Research Assist. : Payoong Chaiwong

Project Coordinator : Associate Professor Dr. Jaitip Chuaratanaphong

Research Completed : 31 January 1999

Research Funding : The Thailand Research Fund (TRF) GDG4/008/2541

Abstract

The main purpose of this study is to describe both the explicit and tacit cultural knowledge and the inter relationship between the two sides of knowledge concerning the process of wood-carving handicraft being done at Baan ThaWai, Chiang Mai Province. There are approximately 140 households of local people involving in the study.

This study also examines the role of local teachers as internal change agents in diffusing the concept of sustainable development through a school local curriculum to local people. Field Method including participation observation, direct observation, observation of physical environment, topographical and land mapping, sociometric technique, still photography and audio recording, interviewing, data coding and recording is used as vehical to gather data.

Findings show that there are three major occupations related to the wood-carving handicraft : the wood carving occupation, the wood-carved finishing occupation, and wood-carving business. In order to get information from the local people teachers as the internal changes agents must work closely with the researcher, the external change agent so that to support inputs from each other. The communication between the local people and the teachers at the homophele degree is required. Both informal and formal opinion leaders in the community must be clearly identified so that to gain friendly support from the whole community.